

Villkoren för Sveriges kredit till Island

Sammanfattning

Utskottet behandlar regeringens skrivelse 2008/09:230 Villkoren för Sveriges kredit till Island.

I slutet av februari 2009 beslutade riksdagen att bemyndiga regeringen att under 2009 besluta om en kredit till Island om högst 6,5 miljarder kronor. Krediten är en del av en samlad nordisk Islands kredit och ett tillägg till Internationella valutafondens (IMF) stöd till Island (prop. 2008/09:106, bet. 2008/09:FiU34, rskr. 2008/09:177).

I samband med bemyndigandet beslutade riksdagen att regeringen under våren 2009 skulle återkomma till riksdagen med ytterligare information om villkoren för Sveriges Islands kredit. Anledning var att riksdagen ansåg att informationen i beslutsunderlaget av olika skäl var bristfällig. Skrivelsen utgör den av riksdagen begärda informationen.

Utskottets konstaterar nu att skrivelsen innehåller kompletterande och adekvat information om den ekonomiska utvecklingen på Island, Islands IMF-program och villkoren för de svenska och nordiska bilaterala krediterna till Island. Utskottet föreslår därför att skrivelsen läggs till handlingarna.

När utskottet avslutade sin beredning hade IMF ännu inte godkänt någon översyn av Islands stabiliseringsprogram, vilket bl.a. betyder att någon utbetalning av Sveriges kredit till Island hittills inte har skett. Ett villkor för Sveriges och Nordens utbetalningar av Islands krediten är att Island har avtal med Storbritannien och Nederländerna om lån för att täcka Islands åtaganden enligt EG:s insättningsdirektiv i dessa länder. Något sådant avtal är ännu inte slutgiltigt godkänt. Islands behov av internationella krediter är stort. Det är därför utskottets förhoppning att ett avtal mellan Island och Storbritannien och Nederländerna snart kan godkännas så att processen med godkännande av översyner och kreditutbetalningar kan påskyndas.

I betänkandet finns ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	15
Villkoren för Sveriges kredit till Island	15
Särskilt yttrande	18
Villkoren för Sveriges kredit till Island (v)	18
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	19
Skrivelsen	19

Tabeller

Den isländska regeringens bedömningar i maj 2009	5
Isländska regeringens bedömningar från oktober 2009	13

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Villkoren för Sveriges kredit till Island

Riksdagen lägger skrivelse 2008/09:230 till handlingarna.

Stockholm den 22 oktober 2009

På finansutskottets vägnar

Stefan Attefall

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Stefan Attefall (kd), Thomas Östros (s), Bertil Kjellberg (m), Anna Lilliehöök (m), Sonia Karlsson (s), Lars Elinderson (m), Roger Tiefensee (c), Carl B Hamilton (fp), Hans Hoff (s), Peder Wachtmeister (m), Göran Pettersson (m), Ulla Andersson (v), Tommy Ternemar (s), Emma Henriksson (kd), Jörgen Hellman (s) och Christina Zedell (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I slutet av februari 2009 beslutade riksdagen att bemyndiga regeringen att under 2009 besluta om en kredit till Island om högst 6,5 miljarder kronor. Krediten är en del av en samlad nordisk Islands kredit och ett tillägg till Internationella valutafondens (IMF) stöd till Island (prop. 2008/09:106, bet. 2008/09:FiU34, rskr. 2008/09:177).

Regeringen beslutade den 25 juni 2009 att underteckna ett låneavtal med Island om en kredit på 495 miljoner euro, motsvarande 5,5 miljarder kronor enligt då gällande valutakurser. Samtidigt fick Riksgäldskontoret i uppdrag att handlägga krediten. Avtalet undertecknades den 2 juli 2009, tillsammans med de övriga nordiska långivarna Danmark, Finland och Norge. Lånet ska utbetalas i fyra lika stora belopp. Utbetalningarna ska ske i takt med att IMF:s styrelse godkänner de fyra första översynerna av Islands stabiliseringsprogram med IMF.

I samband med att riksdagen bemyndigade regeringen att besluta om en kredit till Island beslutade riksdagen även att regeringen under våren 2009 skulle återkomma till riksdagen med ytterligare information om villkoren för Sveriges Islands kredit. Den nu aktuella skrivelsen utgör den av riksdagen begärda informationen.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Islands ekonomiska utveckling

Den isländska ekonomin har sedan mitten av 2000-talet varit på gränsen till överhettning. Tillväxten och den inhemska efterfrågan steg snabbt, bl.a. på grund av kraftigt stigande reallöner och ökad skuldsättning i hushålls- och företagssektorerna. Banksektorn expanderade snabbt med hjälp av utländskt kapital, från 100 % av BNP 2004 till nära 900 % av BNP 2008. Importen och investeringarna ökade kraftigt samtidigt som bytesbalansen visade på stora underskott. Inflationstrycket i ekonomin steg, och realinkomsterna urholkades.

De obalanser som byggdes in i ekonomin bidrog till att Island drabbades hårt när finanskrisen tog fart hösten 2008 och utländska investerare tappade förtroendet för den högt belånade isländska finanssektorn. På mindre än en vecka tvingades isländska staten ta över landets tre största banker, Glitnir, Landsbanki och Kaupthing. Tillsammans svarade dessa banker för ca 85 % av bankverksamheten i Island.

Enligt den isländska regeringens bedömningar i maj 2009, som redovisas i skrivelsen, väntas BNP falla med 10,6 % 2009 (se tabell 1). Det är något sämre än de bedömningar IMF och Island gjorde när reformprogram-

met upprättades i november 2008, och det beror enligt skrivelsen bl.a. på att 2008 utvecklades sämre än vad man då förväntade sig och att arbetslösheten stigit snabbare än förväntat.

Den isländska regeringens bedömningar i maj 2009

	2008	2009	2010	2011
		Prognos	Prognos	Prognos
BNP	0,3	-10,6	0,5	5,0
Privat konsumtion	-7,7	-24,7	-2,5	5,5
Offentlig konsumtion	2,8	0,5	0,3	0,4
Bruttoinvesteringar ¹	-21,8	-36,3	11,6	17,7
Varuexport	7,1	0,5	1,6	3,0
Varuimport	-18,0	-27,9	2,4	6,1
Bytesbalans ¹	-34,6	-2,0	0,2	-1,1
Konsumentpriser	12,7	10,2	1,6	1,9
Arbetslöshet	1,7	9,0	9,6	7,5
Växelkursindex (dec 1991 = 100)	166	218,3	219,1	202,9
Styrränta	15,4	11,8	4,3	4,8

¹ Procent av BNP.

Som framgår av tabellen visade bytesbalansen ett underskott på 34,6 % av BNP 2008. Den starkt fallande inhemska efterfrågan och deprecieringen av kronan gör att den isländska regeringen räknar med att bytesbalansen går mot ett överskott 2010. Inflationen steg kraftigt 2008, men prisstegringstakten har, enligt skrivelsen, avtagit under 2009 i takt med att efterfrågan sjunkit och den isländska kronan stärkts i förhållande till läget hösten 2008.

Läget på Island är mycket allvarligt, men enligt regeringen finns det positiva faktorer som talar för att Island relativt snabbt kan vända den negativa trenden, givet att landet vidtar kraftfulla ekonomisk-politiska åtgärder. I prognosen från maj räknar den isländska regeringen med att BNP-fallet planar ut 2010 och att det sker en återhämtning under 2011.

Islands IMF-program

Finansieringen

Den 19 november 2008 godkände IMF:s styrelse ett lån motsvarande 2,1 miljarder dollar som stöd för det stabiliseringsprogram som utarbetats av IMF och Island gemensamt. IMF-lånet ska utbetalas under en tvåårsperiod. Den första utbetalningen på ca 827 miljoner dollar gjordes i samband med att lånet och programmet godkändes av IMF. Resterande belopp ska utbetalas vid åtta olika tillfällen med 155 miljoner dollar per gång. Utbetalningarna ska normalt föregås av kvartalsvisa översyner av hur Island uppfyller stabiliseringsprogrammet. Den första översynen var planerad att ske i slu-

tet av februari 2009. Den översynen har emellertid senarelagts till följd av bl.a. regeringsskifte och nyval. Enligt skrivelsen är den första översynen planerad att behandlas av IMF:s styrelse i juli 2009.

IMF:s utlåning täcker drygt 40 % av det externa finansieringsbehov på ca 5 miljarder dollar som Island har enligt stabiliseringsprogrammet. Resterande behov ska täckas av nordiska krediter om sammanlagt 2,5 miljarder dollar, en kredit från Polen om 200 miljoner dollar och en kredit från Färöarna om 50 miljoner dollar. Utöver dessa krediter ska Island även få lån från de länder som berörs av Islands åtagande när det gäller insättningsgarantin. Det handlar framför allt om lån från Storbritannien och Nederländerna.

Innehållet i stabiliseringsprogrammet

Huvudinriktningen i programmet är att stabilisera växelkursen, rekonstruera banksystemet och säkra en medelfristig hållbar finanspolitik.

Stabilisering av växelkursen

Att stabilisera växelkursen har varit den mest akuta utmaningen för den isländska ekonomin. En ytterligare försvagning av kronkursen riskerar att leda till stigande inflationstryck och förödande konsekvenser för isländska hushåll och företag eftersom många har lån i utländsk valuta eller s.k. inflationsindexerade lån. I programmet åtar sig regeringen och centralbanken att föra en stram penningpolitik inom ramen för en rörlig växelkurs. Det ska bl.a. ske genom följande åtgärder:

- Höjd styrränta. Styrräntan höjdes till 18 % i slutet av oktober 2008. Höjningen var ett villkor för den första utbetalningen i november. I stabiliseringsprogrammet anges att det ska finnas beredskap för att genomföra ytterligare höjningar om så skulle behövas. Samtidigt anges att det finns utrymme för framtida räntesänkningar om valutakursen stabiliseras.
- Införande av tillfälliga restriktioner på valutaväxlingar och kontroller av kapitalflöden. Räntehöjningar bedömdes inte vara tillräckliga för att stabilisera valutakursen, utan Island införde i enlighet med stabiliseringsprogrammet valuta- och kapitalkontroller i oktober och november 2008.
- Begränsningar av bankernas tillgång till likviditet från centralbanken.
- Beredskap för att använda valutareserven för att motverka kraftiga svängningar i kronans värde.

Efter att stabiliseringsprogrammet antagits har värdet på den isländska valutatan stabiliserats och stigit en del, samtidigt som inflationstakten gått ned något från de höga nivåerna under 2008. Detta har skapat ett utrymme för en lägre räntenivå. Den isländska centralbanken har sedan mars 2009 successivt sänkt sin styrränta till en nivå på 12 % i början av juni. Dessutom har styrningen av centralbanken reformerats genom att t.ex. räntebesluten

nu tas av en penningpolitisk kommitté. Till skillnad från tidigare offentliggörs nu protokollet från bankens penningpolitiska möten. En viktig del i stabiliseringen av valutakursen är valuta- och kapitalkontrollerna. Dessa kan tas bort först när betalningsflödena stabiliserats, konsolideringen av de offentliga finanserna förtydligats och betydande framsteg gjorts i omstruktureringen av banksektorn. Enligt skrivelsen gör den isländska centralbanken bedömningen att dessa förutsättningar ännu inte är uppfyllda.

Rekonstruktion av banksystemet

Islands strategi för att hantera bankkrisen och rekonstruera banksektorn består bl.a. av följande åtgärder:

- En särskild kommitté har inrättats för att koordinera omstruktureringen. Kommittén är ett villkor inom IMF-programmet.
- Bankerna har delats upp i s.k. gamla och nya delar. En ny banksektor ska byggas upp genom att bankernas sunda delar förs över till nya banker som rekapitaliseras. De nya bankerna består av den inhemska verksamheten som är finansierad genom inhemsk utlåning. De gamla bankerna består främst av bankernas utländska verksamhet som är finansierad genom utländska lån eller utländsk inlåning. Omfattande nedskrivningar av tillgångarna i båda banktyperna har genomförts, och de nya bankerna har fått nya styrelser. I de gamla bankerna utsågs s.k. rekonstruktionskommittéer med uppgift att tillvarata fordringsägarnas intressen.
- Med hjälp av internationella revisionsbyråer har förnyade värderingar av bankernas tillgångar genomförts. Dessa värderingar ska bl.a. ligga till grund för kompensation av fordringsägarna i de gamla bankerna.
- De nya bankerna ska återkapitaliseras av staten så att de uppnår en kapitaltäckningsgrad på minst 10 %. I november 2008 uppskattades detta behov av återkapitalisering till 385 miljarder isländska kronor, motsvarande ca 26 % av BNP. De nya bankernas affärsplaner ska granskas av finansinspektionen, och den isländska regeringen har i stabiliseringsprogrammet angett att man ska sälja statens ägande i de nya bankerna när marknadsförhållandena så medger.
- Enligt stabiliseringsprogrammet ska den isländska regeringen behandla alla insättare och fordringsägare i de övertagna bankerna på ett korrekt och rättvist sätt. Regeringen ska också uppfylla sina åtaganden enligt EG:s insättningsgaranti.
- Konkurslagstiftningen ska förbättras.

I skrivelsen anges att rekonstruktionen av banksektorn försenats jämfört med tidigare aviserade planer. Återkapitaliseringen av de nya bankerna, som ursprungligen var tänkt av vara genomförd i februari 2009, har försenats. Det beror bl.a. på att utarbetandet av metoderna för och genomförandet av värderingen av bankernas tillgångar försenats. I slutet av april 2009 presenterades nya värderingar, och med dessa som utgångspunkt pågår nu

förhandlingar om kompensationen från de nya till de gamla bankerna. När dessa förhandlingar är klara avser den isländska regeringen att återkapitalisera de nya bankerna.

När det gäller Islands åtaganden enligt insättningsgarantidirektivet anges i skrivelsen att Island, Storbritannien och Nederländerna i början av juni 2009 nådde en överenskommelse om att Storbritannien och Nederländerna ger Island lån för att täcka de belopp som betalats ut från dessa länders garantisystem för att ersätta insättare i isländska bankfilialer.

En hållbar medelfristig finanspolitik

Lågkonjunkturen och hanteringen av bankkrisen kommer att innebära en stor kostnad för den isländska staten och kraftigt försämrade offentliga finanser. Bruttokostnaden för omstruktureringen av banksektorn har av IMF uppskattats till drygt 80 % av BNP. Sammantaget väntas den offentliga sektorns bruttoskuld stiga från 20 % av BNP i slutet av 2007 till 109 % av BNP i slutet av 2009. När det gäller statsfinanserna anger stabiliseringsprogrammet följande:

- De automatiska stabilisatorerna ska tillåtas verka fullt ut 2009.
- De redan beslutade stimulansåtgärderna för 2009 ska begränsas till högst 0,25 % av BNP. Dessutom ska alla intäkter som överstiger de beräknade sparas. I stabiliseringsprogrammet förväntades budgetunderskottet stiga till 13,5 % 2009.
- Från och med 2010 ska den isländska regeringen genomföra ett program för konsolidering av de offentliga finanserna. Programmet ska vara färdigt i mitten av 2009. Det strukturella primära underskottet ska minska med 2–3 % per år under de närmaste fem åren för att nå ett strukturellt överskott 2011 och ett totalt budgetöverskott 2013. I stabiliseringsprogrammet räknar IMF och den isländska regeringen med ett totalt budgetsaldo på –10,5 % 2010, –7,3 % 2011, –1,7 % 2012 och +2 % 2013.

Enligt skrivelsen presenterade den isländska regeringen i juni 2009 en tilläggsbudget för 2009 innehållande konsolideringsåtgärder motsvarande 1,6 % av BNP. Cirka 60 % av beloppet utgörs av ökade intäkter, medan 40 % består av minskade utgifter. Med dessa åtgärder förväntar sig den isländska regeringen att budgetunderskottet för 2009 begränsas till drygt 12 % av BNP.

I skrivelsen anges också att arbetet med det finanspolitiska konsolideringsprogrammet för 2010 och framåt har försenats till följd av regeringsskiftet. Den nya regeringen presenterade emellertid sin konsolideringsplan för perioden 2009–2013 för parlamentet i slutet av juni 2009. Planens mål är att uppnå ett primärt överskott 2011 och ett totalt överskott 2013 samt ett budgetöverskott åren efter 2013 tills statsskulden sjunker under 60 %

av BNP. Konsolideringsåtgärderna ska uppgå till 3,5 % av BNP 2010 och 3 % av BNP mellan 2011 och 2013. Konsolideringen ska uppnås genom en balans mellan inkomstförstärkningar och utgiftsnedskärningar.

Villkoren för Sveriges kredit till Island

Generella villkor

I samband med att IMF godkände Islands stabiliseringsprogram i mitten av november 2008 utfäste sig Danmark, Finland, Norge och Sverige att stödja Island med krediter om sammanlagt 2,5 miljarder dollar. Den nordiska krediten ges inom ramen för stabiliseringsprogrammet, och utbetalningarna kommer att ske i fyra lika stora belopp, i takt med att IMF godkänner de fyra första översynerna av programmet.

I oktober 2008 bildades en nordisk ämbetsmannagrupp med uppdraget att undersöka de nordiska ländernas möjligheter att stödja Island. Sverige är ordförande i gruppen, som består av representanter för finansdepartementen och centralbankerna i respektive land. Ämbetsmannagruppen följer genomförandet av stabiliseringsprogrammet och har även förhandlat fram villkoren för de nordiska lånen.

De generella villkor som de nordiska långivarna ställt i förhandlingarna med Island är följande:

- Island ska leva upp till sina internationella åtaganden, inklusive åtagandena enligt insättningsgarantidirektivet.
- De länder som främst berörs av Islands åtaganden enligt insättningsgarantin ska ge Island lån så att åtagandena kan uppfyllas.
- Island ska presentera en specifikation av sitt finanspolitiska konsolideringsprogram.

Islands efterlevnad av sina internationella åtaganden

Enligt skrivelsen har Island utlovat att alla insättare och fordringsägare i de övertagna bankerna ska behandlas på ett korrekt och icke-diskriminerande sätt under omstruktureringen av banksektorn. Avgörande är värderingarna av tillgångarna i de nya och gamla bankerna, nivån på kompensationen från de nya till de gamla bankerna och att förhandlingarna med bankernas fordringsägare sker på ett korrekt sätt.

I november 2008 bekräftade den isländska regeringen att Island kommer att leva upp till sina åtaganden enligt EG:s insättningsdirektiv, dvs. att ersätta insättare i isländska bankers utländska filialer upp till det högsta möjliga beloppet enligt den isländska insättningsgarantin på 20 887 euro. De största åtagandena finns i Storbritannien, Nederländerna och Tyskland. De senaste beräkningarna från IMF uppskattar bruttoutgifterna för de isländska åtagandena till 5,8 miljarder dollar.

Krediter från länder som berörs av Islands åtaganden enligt insättningsgarantin

Ett annat villkor för de nordiska krediterna är att de länder som främst berörs av Islands åtaganden enligt insättningsgarantin bidrar med lån till Island. Det handlar framför allt om Storbritannien och Nederländerna. I Tyskland har åtagandena täckts genom försäljningar av tillgångar. Villkoret har införts för att undvika att de nordiska krediterna används för betalningar av åtaganden i de aktuella länderna.

Enligt skrivelsen nådde Island i juni en överenskommelse med Storbritannien och Nederländerna om lån för att täcka det belopp som betalats ut i enlighet med insättningsgarantin. Lånen ska enligt överenskommelsen betalas tillbaka under period av sju år genom de intäkter som kan genereras genom försäljningar av Landsbankis tillgångar. Eventuellt kvarvarande belopp garanteras av den isländska staten och ska betalas tillbaka under en period av åtta år. Den isländska statsgarantin ska godkännas av Alltinget.

Specifikation av Islands finanspolitiska konsolideringsprogram

Ännu ett villkor är att Island specificerar konsolideringsprogrammet. Den konsolideringsplan som den isländska regeringen presenterade i slutet av juni 2009 kommer enligt skrivelsen att analyseras närmare i anslutning till den första översynen av stabiliseringsprogrammet.

Ränte- och återbetalningsvillkor i de nordiska Islandskrediterna

Grundprincipen för lånevillkoren är enligt skrivelsen att prissättningen ska reflektera långivarländernas upplåningskostnader inklusive administrativa kostnader och den ekonomiska risken i utlåningen.

Utifrån dessa principer har de nordiska länderna enats om en rörlig ränta på Islandslånen på 3-månaders euribor + 275 räntepunkter. Löptiden på lånen är tolv år, varav de första fem åren är amorteringsfria. Efter de första fem åren sker återbetalning med lika stora belopp varje kvartal.

Euribor används som referensränta eftersom den löpande noteras officiellt och ligger relativt nära i nivå med de nordiska ländernas egna upplåningskostnader. För att garantera att de nordiska länderna ska belastas med en negativ räntedifferens så innehåller låneavtalet en klausul som innebär att om ett långivarland i framtiden skulle få en högre upplåningskostnad än den Island betalar så ska Islands ränta justeras så att den uppgår till långivarlandets lånekostnad.

De nordiska räntevillkoren utgår från den räntesättning IMF tillämpar med den skillnaden att IMF har olika räntesatser beroende på lånets storlek. IMF:s lån till Island har dessutom en lägre räntenivå än de nordiska lånen, vilket bl.a. beror på att IMF har en lägre upplåningskostnad.

Löptiden och den amorteringsfria tiden i de nordiska lånen är emellertid avsevärt längre än IMF:s Islandslån. IMF:s lån har en löptid på 3,25–5 år där 3,25 år amorteringsfria. Den långa löptiden på de nordiska lånen innebär att Island kan jämna ut återbetalningsprofilen på sin skuld. Island har en mängd stora lån som förfaller till betalning under de närmaste åren.

Kreditrisken i den nordiska utlåningen

Enligt skrivelsen är risken vid en utlåning till Island mycket svår att bedöma. Hos kreditvärderingsinstituten anses Island vara s.k. investment grade, till skillnad mot non investment grade. Kreditbetygen är dock relativt låga – BBB minus hos Standard & Poor för upplåning i utländsk valuta. Sverige har betyget AAA för upplåning i utländsk valuta.

Islands återbetalningsförmåga beror enligt skrivelsen bl.a. på hur rekonstruktionen av banksystemet hanteras och på hur marknadens förtroende för banksystemet och den makroekonomiska politiken utvecklas. Regeringen gör den allmänna bedömningen att Islands betalningsförmåga och förutsättningar för återhämtning är goda.

Däremot kan inte risken för en allmän betalningsinställelse uteslutas helt och hållet. I sådant fall skulle Islands samlade utlandsskuld hanteras inom ramen för ett internationellt sammanhållet räddningspaket. I sådant fall är dessutom IMF relativt sett mer skyddade än andra långgivare eftersom IMF har status som s.k. prioriterad fordringsägare. Bilateral långgivare, som de nordiska länderna i Islands fall, skulle däremot sannolikt bli tvungna att acceptera skuldeftergifter. Regeringen understryker dock i skrivelsen att detta är en mycket osannolik händelse och att risken för att denna typ av bred betalningsinställelse är mycket liten.

Kompletterande information

Budgetpropositionen för 2010

I budgetpropositionen för 2010 under utgiftsområde 2 tar regeringen under avsnitt 11 upp krediten till Island. Bland annat skriver regeringen att den första översynen av Islands IMF-program är försenad. Den väntas dock ske under 2009. I skrivelsen som lämnades till riksdagen i början juli 2009 antog regeringen att den första översynen skulle genomföras i juli 2009.

Regeringen räknar nu med att sannolikt endast en fjärdedel eller upp till hälften av den svenska krediten till Island kommer att betalas ut under 2009. Resterande belopp kommer att betalas ut under 2010. Hur utbetalningen av krediten slutligen kommer att fördela sig på respektive år avgörs av när IMF godkänner översynerna av stabiliseringsprogrammet.

Islands åtaganden enligt insättningsgarantin

Enligt uppgifter från bl.a. Regeringskansliet och Riksbanken beror förse-ningen när det gäller IMF:s godkännande av den första översynen bl.a. på att det finns tveksamheter kring Islands åtagande enligt insättningsgarantin och Islands möjligheter att få lån från de länder som berörs.

Som framgår av regeringens skrivelse meddelade Island i november 2008 att de avser att leva upp till sina åtaganden enligt EG:s insättningsga-rantidirektiv. De största åtagandena finns i Storbritannien och Nederlän-derna genom Landsbankis filial Icesave. Åtaganden fanns också i Tyskland och några andra europeiska länder. I dessa länder har dock de utbetalningar som gjorts enligt insättningsgarantin kunnat täckas genom för-säljningar av tillgångar i de isländska bankfilialerna.

Efter förhandlingar kom Island, Storbritannien och Nederländerna i bör-jan av juni 2009 överens om att Storbritannien och Nederländerna ska ge Island lån för att täcka de utbetalningar som brittiska och holländska sta-ten gjort för att ersätta drabbade insättare i isländska bankfilialer. Uppskatt-ningsvis handlar det om lån på motsvarande ca 40 miljarder kronor. Som framgår av skrivelsen gick överenskommelsen ut på att lånen skulle beta-las tillbaka under sju år genom de intäkter som genererades genom försälj-ningar av Landsbankis tillgångar. Eventuellt kvarvarande belopp skulle enligt överenskommelsen garanteras av den isländska staten och betalas tillbaka under en period av åtta år.

Efter en utdragen behandling godkände Alltinget i slutet av augusti 2009 en lag om en isländsk statsgaranti för lånen från Storbritannien och Nederländerna. Enligt uppgifter som utskottet inhämtat anser Storbritan-nien och Nederländerna att lagen saknar ett uttryckligt åtagande om att lånen plus ränta ska betalas tillbaka. Lagen ger intryck av att isländska statens ansvar upphör 2024, även om lånen i sin helhet då inte är återbetalda.

Söndagen den 18 oktober presenterade den isländska regeringen en ny överenskommelse med Storbritannien och Nederländerna. Överenskommel-sen går i korthet ut på att överenskommelsen från juni 2009 kompletteras med dels villkor som Alltinget satte upp i lagen om statsgaranti från augusti 2009, dels att Island även ska garantera återbetalning av lån som kvarstår efter 2024. Den nya överenskommelsen ska godkännas av All-tinget och arbetas in i lagen. Måndagen den 19 oktober gjorde finansminist-rarna i Island, Storbritannien och Nederländerna ett gemensamt uttalande om att undertecknandet av överenskommelsen och överlämnandet av en proposition till Alltinget markerade det sista steget i förverkligandet av ett lånearrangemang mellan länderna. Finansministrarna uttryckte också sitt stöd för en godkänd översyn av Islands IMF-program.

Island ansöker om EU-medlemskap

I slutet av juli lämnade Island in en formell ansökan om EU-medlemskap till ordförandelandet Sverige.

Ny prognos från isländska regeringen

Den isländska regeringen publicerade den 1 oktober 2009 en ny prognos över den isländska ekonomins utveckling 2009–2011 med kalkyler för utvecklingen 2012–2014.

Skillnaden mot prognosen från maj 2009 som redovisas i regeringens skrivelse, är att tillväxttakten nu väntas bli något högre under innevarande år jämfört den tidigare bedömningen. Anledningen är bl.a. att den privata konsumtionen och hushållsinkomsterna inte gått ned lika mycket som förväntat på grund av vissa temporära effekter. Däremot räknar den isländska regeringen med att tillväxten under 2010 och 2011 blir betydligt svagare än vad man förväntade sig i maj. Då bedömde man att BNP skulle stiga med 0,5 % respektive 5,0 % 2010 och 2011. Nu, i oktoberprognosen, räknar man med att BNP fortsätter att falla 2010 och att uppgången 2011 begränsas till 2,8 %. Enligt den isländska regeringen kommer budgetkonsolideringen att få betydligt större effekt på tillväxten, konsumtionen och inkomsterna under 2010 och 2011 än vad man tidigare räknade med. Huvuddelen av konsolideringen kommer att slå igenom i ekonomin under framför allt 2010 men även under 2011.

Isländska regeringens bedömningar från oktober 2009

	2008	2009	2010	2011
		Prognos	Prognos	Prognos
BNP	1,3	-8,4	-1,9	2,8
Privat konsumtion	-7,8	-17,4	-6,1	-0,5
Offentlig konsumtion	4,6	-1,9	-1,3	-1,7
Bruttoinvesteringar ¹	-20,4	-45,5	10,2	21,5
Varuexport	7,1	-1,4	2,0	2,9
Varuimport	-18,3	-30,0	-1,8	3,6
Bytesbalans ¹	-42,2	-7,0	0,8	0,2
Konsumentpriser	12,4	11,9	5,0	2,3
Arbetslöshet	1,6	8,6	10,6	9,0
Växelkursindex (dec 1991 = 100)	166,4	223,4	234,5	224,4
Styrränta	15,8	13,9	8,7	8,0
Offentlig sektor				
– finansiellt sparande ¹	13,6	-18	-11,5	-5,1
– bruttoskuld ¹	61,3	103,9	121	
– nettoskuld ¹	29,1	65,1	66,5	

¹ Procent av BNP.

Detta innebär vidare att arbetslösheten kommer att ligga på en högre nivå mot slutet av prognosperioden än vad som framgick av den tidigare prognosen. Trots den svagare tillväxten och den högre arbetslösheten bedömer regeringen i den nya prognosen att inflationen inte sjunker lika snabbt som man tidigare räknade med. Anledningen är bl.a. att den isländska kronan

väntas förbli svag under perioden. Det betyder vidare att centralbanken sannolikt inte kommer att kunna sänka styrräntan lika snabbt som tidigare förväntat. I maj räknade regeringen med att räntan skulle sjunka till drygt 4 % 2010. Nu räknar den isländska regeringen med en nedgång från dagens 12 % till knappt 9 % 2010.

Islands budget för 2010

Den 2 oktober 2009 presenterade den isländska regeringen information om budgeten för 2010. I det material som finns tillgängligt på engelska anges att budgeten är baserad på den konsolideringsplan för perioden 2009–2013 som regeringen lämnade till parlamentet i slutet av juni 2009. Parentetiskt kan i detta sammanhang nämnas att konsolideringsplanen från juni var mer långtgående än vad man kommit överens om i IMF-programmet, bl.a. genom att vissa besparingsmål tidigarelades. Budgeten för 2010 bygger också på den nya makroprognos som regeringen offentliggjorde den 1 oktober 2009 (se ovan).

Enligt tillgänglig information innehåller budgeten utgiftsnedskärningar om 43 miljarder isländska kronor jämfört med den reviderade budgeten för 2009. Intäkterna förstärks med 61 miljarder isländska kronor. Det primära budgetunderskottet, dvs. underskottet exklusive räntekostnader, förbättras med drygt 100 miljarder isländska kronor, från 126,7 miljarder 2009 till 25,4 miljarder 2010. Den totala balansen i de offentliga finanserna förbättras från ett underskott på 174 miljarder isländska kronor 2009 till ett underskott på 95 miljarder 2010.

Utskottets överväganden

Villkoren för Sveriges kredit till Island

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse om villkoren för Sveriges kredit till Island till handlingarna. Skrivelsen är resultatet av att utskottet ansåg att regeringens tidigare beslutsunderlag av olika skäl var bristfälligt. Utskottet konstaterar nu att skrivelsen innehåller kompletterande och adekvat information om den ekonomiska utvecklingen på Island, Islands IMF-program och villkoren för de svenska och nordiska bilaterala krediterna till Island. När utskottet avslutade sin beredning hade IMF ännu inte godkänt någon översyn av Islands stabiliseringsprogram, vilket bl.a. betyder att någon utbetalning av Sveriges kredit till Island hittills inte har skett. Ett av villkoren för Sveriges och Nordens utbetalningar av Islandskrediten är att Island har avtal med Storbritannien och Nederländerna om lån för att täcka Islands åtaganden enligt EG:s insättningsdirektiv i dessa länder. Något sådant avtal är ännu inte slutgiltigt godkänt. Islands behov av internationella krediter är stort. Det är därför utskottets förhoppning att ett avtal mellan Island och Storbritannien och Nederländerna snart kan godkännas så att processen med godkännande av översyner och kreditutbetalningar kan påskyndas.

Jämför särskilt yttrande (v).

Utskottet har granskat regeringens skrivelse 2008/09:230 Villkoren för Sveriges kredit till Island.

Skrivelsen är ett resultat av att riksdagen i samband med beslutet om att bemyndiga regeringen att ge Island lån även begärde att regeringen under våren 2009 skulle återkomma till riksdagen med ytterligare information om villkoren för Islandslånet. Anledningen var att finansutskottet och riksdagen ansåg att regeringens underlag för beslut om en Islandskredit av olika skäl var bristfälligt.

Efter en genomgång kan utskottet konstatera att den nu aktuella skrivelsen innehåller kompletterande och adekvat information om den ekonomiska utvecklingen på Island, innehållet i och utvecklingen av Islands IMF-program och villkoren för den svenska och nordiska bilaterala krediten till Island. Avtalet mellan Sverige och Island och de övriga nordiska länderna undertecknades i Stockholm i början av juli 2009. Utbetalningar av lånet ska ske i samband med att IMF:s styrelse godkänner de första fyra översynerna av IMF-programmet.

Av skrivelsen, och av utvecklingen efter det att regeringen lämnade skrivelsen till riksdagen i juli 2009, framgår att det ekonomiska läget på Island fortfarande är mycket allvarligt. Island befinner sig i en omfattande och djup finansiell och ekonomisk kris. Produktionen och konsumtionen faller, inkomsterna sjunker och arbetslösheten stiger. Banksystemet är under rekonstruktion och underskottet i de offentliga finanserna ökar snabbt. Samtidigt kan utskottet konstatera att Island, trots social oro och politisk osäkerhet, gjort framsteg när det gäller att stabilisera den ekonomiska situationen och följa det stabiliseringsprogram som Island och IMF gemensamt kommit överens om.

Islands behov av internationella krediter är omfattande. Därför är det, enligt utskottets mening, viktigt att Sverige i samarbete med de övriga nordiska länderna bistår Island med krediter inom ramen för IMF-programmet. Island är ett grannland som Sverige har omfattande ekonomiska, politiska och kulturella förbindelser med. Särskilt bör nämnas det långvariga samarbetet först inom Efta och EES och sedan 1995 inom ramen för Islands EES-avtal med EU. Utskottet välkomnar att Island sommaren 2009 lämnat in en ansökan om medlemskap i Europeiska unionen, och noterar att EU-kommissionen påbörjat arbetet med ett grundläggande förhandlingsdokument och bedömning av Islands ansökan (en s.k. avi). Utskottets förhoppning är att EU-kommissionen kan vara klar med sin bedömning i höst och att Europeiska rådet vid sitt möte i december kan godkänna att Island får status som kandidatland. Ett isländskt EU-medlemskap är ett plus för landets ekonomiska stabilitet, enligt utskottets mening, och därmed positivt med tanke på den här behandlade krediten. Sammanfattningsvis är det enligt utskottets mening naturligt att Sverige och Norden tar ett ansvar för att underlätta och bidra till en lösning av Islands svåra ekonomiska situation.

När utskottet avslutade sin beredning hade IMF:s styrelse ännu inte godkänt någon översyn av stabiliseringsprogrammet. Några krediter inom ramen för IMF-programmet har därmed hittills inte betalats ut, utöver den kredit som betalades ut i samband med överenskommelsen med IMF i november 2008. Beslut om den första översynen skulle enligt IMF-programmet ha tagits redan i februari 2009, men översynen har av olika skäl blivit försenad. Ett skäl är att Island hittills inte har presenterat en godkänd överenskommelse med Storbritannien och Nederländerna om lån för att täcka de utbetalningar som brittiska och holländska staten gjort för att ersätta drabbade insättare i isländska bankfilialer. Ett av villkoren i det av Island och de nordiska länderna undertecknade kreditavtalet är att Island uppfyller sina åtaganden enligt EG:s insättningsdirektiv och att landet får till stånd ett avtal om lån från de länder som berörs av Islands åtaganden enligt insättningsdirektivet.

Den isländska regeringen presenterade nyligen en ny överenskommelse med Storbritannien och Nederländerna (se ovan under rubriken Kompletterande information). Det är utskottets förhoppning att överenskommelsen snabbt kan godkännas så att processen med att godkänna översynen av IMF-programmet kan påskyndas och krediterna till Island betalas ut.

Med det som anförts ovan föreslår utskottet att regeringens skrivelse om villkoren för Sveriges kredit till Island läggs till handlingarna.

Särskilt yttrande

Villkoren för Sveriges kredit till Island (v)

Ulla Andersson (v) anför:

När riksdagen i slutet av februari 2009 beslutade att bemyndiga regeringen att ge Island en kredit om högst 6,5 miljarder kronor reserverade jag mig mot beslutet eftersom jag ansåg att krediten inte borde ges inom ramen för Internationella valutafondens (IMF) stabiliseringsprogram för Island.

Jag vill med detta yttrande framhålla att Vänsterpartiet fortfarande anser att Sverige bör ge Island en kredit om maximalt 6,5 miljarder kronor för att stötta Island i den mycket svåra ekonomiska och finansiella situation som landet befinner sig i. Krediten bör dock ges som ett bilateralt lån mellan grannländer och inte som ett tillägg till IMF:s Islandskrediter och lånevillkor.

Enligt Vänsterpartiets uppfattning är IMF snarare att betrakta som en del av Islands problem än som en del av lösningen. Island har drabbats hårt av de senaste decenniernas nyliberala ekonomiska politik. Politiken har varit aktivt påhejad av IMF, och så sent som förra sommaren lovordade IMF den ekonomiska utvecklingen på Island. Som villkor för krediterna till Island ställer IMF också långtgående besparingskrav på den offentliga sektorn, vilka framöver kommer att få omfattande effekter på den isländska välfärden.

Att ge svenska krediter till Island som tillägg till IMF:s Islandsprogram kommer enligt Vänsterpartiets uppfattning att enbart ge mer tyngd till IMF:s odemokratiska förhållningssätt, IMF:s liberala ekonomiska politik och fondens olika krav.

Med tanke på Islands omfattande problem är det visserligen rimligt att ställa krav på konsolidering av Islands offentliga finanser. Innehållet och omfattningen av dessa krav bör dock förhandlas fram direkt mellan Island och Sverige i en process där Island har ett ordentligt inflytande.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2008/09:230 Villkoren för Sveriges kredit till Island.